

Budapest kétezer évvel ezelőtt

Az Egyetem-utcai volt *Károlyi*-palota egyik földszinti helyiségében van egy kis műterem, ahol az utóbbi időben felszínre került ásatások eredményeit analizálják. A polcokon ezer darabból összeragasztott cserépkorsók, a falakon különös mintájú tányérok függenek. Ezek a cserepek évszázadokról beszélnek, formájukról, alakjukról, készítési módjukról kortörténeteket olvasnak le a tudósok. Cserépkályhák domborműszerűen kiképzett figurái *Zsigmond* király mestereinek kézügyességét igazolják. A sok-sok cserépkorsó ezer esztendővel ezelőtt egy vásári lacikonyhás edényei voltak. A tányérok a törökök idejéből származnak. Hatalmas kölapok állnak a szobákban, amelyre a rómaiak véstek még betűket.

A sok régiség *Szentendrén*, *Aquincumban* és *Óbudán* történeti ásatások során került elő. Az archeológusoknak ezek az edények és ezek a kövek mesélték el az elmúlt kétezer esztendő történetét.

Nagy Lajos dr., az aquincumi muzeum igazgatója mondja el és festi le színes képekkel a mai *Budapest* hajdani történetét. Amit a kövektől nem tudunk meg — mondja —, arról *Anonymus* számolt be és így teljes képet nyertünk fővárosunk multjáról.

— Kétezeröttszáz esztendővel ezelőtt, ahol most lakunk még *kőkorszakbeli emberek éltek*. Ezt a vaskor váltotta fel, amelynek kulturájáról sok emlék maradt hátra. *Krisztus* előtt 50-ben *Gallióból* beszivárogtak a kelták, akik törzsekben éltek és fejlett államrendszerükkel megvédték országukat a barbár támadások ellen. A kelták a Duna vonaláig húzódtak és a mai Óbuda—*Szentendre* területén laktak tömegesen. A törzsek főnökei, amint azt az eddigi kutatások megállapították, a *Gellérthegy*ről irányították az országot. Azonban csak 60 esztendőig éltek önálló életet. Hódítók érkeztek nyugatról a rómaiak személyében, akik elfoglalták hazájukat. Ugyyszólván harc nélkül adták meg magukat, sőt örültek annak, hogy római polgárok lehettek. *Krisztus* után 10-ben *Augustus* császár uralkodása alatt annak mostoha fia *Tibérius*, a későbbi császár volt Pannónia meghódítója.

A kelták kitűnően beleilleszkedtek a római birodalomba, mindenben segítségére voltak a légióknak és iparukkal nagy szolgálatokat tettek. Ők készítették a rómaiak harci kocsijait is. A kelták később már annyira rómaiakká lettek, hogy évtizedek múlva már csak a nők hordták nemzeti viseletüket, a férfiak togában jártak.

Virágzó állam alakult a Duna partján *Szentendre*, *Aquincum* és *Óbuda* területén 60.000 lakosu, lüktető életű város állt. A feliratos kövek árulják el kulturájukat és társadalmi berendezkedésüket. A mészkőből épített házakban vízvezeték volt, sőt központi fűtés is. A polgári várost két polgármester és száztágu bizottság vezette. A katonaváros, amely a mai Óbudán terült el, a helytartóparancsnokság alá tartozott. Az *Aquincumban* talált feliratos kövek még az ottani színház sugójáról is megemlékeznek. Ugy *Aquincumban*, mint a katonavárosban. Óbudán amfiteátrum volt, ahol különböző mutatványokkal és vadállatok harcával szórakoztatták a lakosságot.

A *Nagyszombat*-utcában föltárt amfiteátrum százhusz méter széles; a hírek szerint ott most szabadtéri színpadot rendeznek be. Mikor az építkezések során rátaláltak, három méter magas földréteg takarta az ezeresztendős cirkuszt, amelyet a háziezred légiói építettek.

A *Testvérhegyen*, a *Csucshegyen* és az *Aranyhegyen* a gazdagabb kelta és római csatládok villái álltak. A Duna partján husz kilométeres távolságon végig 10—12 méter magas őrtornyok. A római birodalom ha ára

ugyanis a Dunánál volt s innen figyelték a keleti barbárokat, akikkel igen sok baja volt a légió katonáinak. Kr. u. 294-ben *Diokletianus* császár parancsára a mai *Erzsébet-szobor* helyén hatalmas várat építettek föl, amelyet olyan kitűnően építettek meg, hogy még a tatárjáráskor is — természetesen átépítve — fontos katonai gócpontként szerepelt.

A művészetek közül ebben az időben a falfestészet igen fejlett volt. A *Vihar-utcai* ásatásoknál gipszdomborművek is kerültek elő. A tereken és a templomokban istenszobrok álltak. A gazdagabbak házaik padlóját mozaikkal rakták ki.

Krisztus után 390 körül török meg a rómaiak uralkodása a *Dunamedencében*. *Gratianus* császár *Adrianopolis*nál (*Nikápoly*) csatát vesz a germánokkal és a gótokkal szemben, ahol 60.000 ember vérzik el.

Ezután évszázadokon keresztül különböző népek vándorolnak a mostani Magyarországon keresztül. Utjuk majdnem minden esetben *Budapest* mai területén vezet keresztül, ugyanis a *Gellérthegy* irányában lehetett legjobban átkelni a Dunán, hiszen a frankok is ezen az uton vágtak át nyugat felé. Az átvonuló népek mindegyike hagyott itt valamit kulturájából. Az avarok, akiknek államalkotó képessége a legmagasabb fokon állt a keleti népek közül, állapotok meg hosszabb időre az ország területén.

Amikor *Árpád* vezér népét az ország mai területére vezette, a római kulturának már csak halvány nyomai voltak. A rengeteg harc és pusztítás mindent lönkretett. A kőházak rombadőltek, a magyarok pedig, akik örökösen harcban álltak szomszédaikkal, nem építettek városokat, hanem sátrakban laktak. A népek vándorlása is megakadt, mert a magyarokon már nem tudtak keresztül törni.

Az ezer és kétezer esztendő emlékeiről most már csak a megmaradt műemlékek beszélnek, amelyeket magába rejtett a föld és megmaradtak a késő évszázadok számára.

Molnár Béla